

Галина ДОМАНСЬКА.

“АПОКРИФИ” В ТЕАТРИ ІМЕНІ ЛЕСЯ КУРБАСА

Коли співає людина? Коли бракне слів, коли світ наповнюється дивовижними ароматами, кольорами, звуками - від такого преображення перехоплює подих... Був час і Юда Іскаріотський переживав цю весняну радість захоплення Ісусом, який своїм месіонерським посланництвом відновлював життя людей. Але після зради духовне начало Юди перетворилося на пустельний кам'янистий вигін - на Поле Крові, де погребують чужинців. А от Йоганна проносить цю пісню любові крізь зневагу і знущання чоловіка, насмішки оточення...

Львівський молодіжний театр імені Леся Курбаса на чолі з режисером Володимиром Кучинським вже вдруге звернувся до драматичних творів Лесі Українки “На Полі Крові” та “Йоганна, жінка Хусова”. Минула робота була інсценізацією, для якої використовувалося книжне пізнання духовних засад християнства. У ній було “правильне” розгортання образів, традиційні погляди на біблійних персонажів. Оскільки Молодіжний активно експериментує, вдається до психодрами, то зрозуміло, що звернення до драматичних творів Лесі Українки вдруге - це вже зовсім інший підхід до літературного матеріалу. В цій виставі - особисте ставлення до біблійних тем і персонажів.

У своїх духовних пошуках театр уже звертався до творчості Г.Сковороди, Ф.Достоевського, і робив це, напевно, для того, аби почерпнути в них притчеві мотиви для розмірковувань про високі речі. Чи не найглибшого занурення у стихію людських пристрастей театр досягнув у трилогії за “Злочин і карою” Ф.Достоевського. Остання з цих вистав -

“Забава для Фауста” - особливо щед्रो була відзначена на різноманітних фестивалях.

Духовні засади, подані Ф.Достоевським крізь призму християнського покаяння, особливо співзвучні нашому часові, який вмістив і перебудову, і злам тоталітарної імперії, і вияв духовного занепаду. Тому сьогодні природним є відкидати минуле, заперечувати помилкові погляди, перекреслювати, знищувати все, що не пасує для нового фасаду.

Персонажі Достоевського відкривають величезні можливості для сплеску прихованих пристрастей і виверження емоційної стихії, що переростає у самовикриття, самобичування, самоприниження, самоіронію. У театральній стилістиці це йде через подолання стереотипів, через зміну полюсів характерів персонажів, коли негативні стають позитивними і навпаки, - це ще більше підсилює духовне русло очищення і покаяння. А до того ж, і досвід сучасників, нахил до мазохізму, самодіяльного мучеництва, нарікань і розпачу, викликаного тим, що ніколи й ніким не будеш зрозумілим, творили ту атмосферу, у якій героям із “Злочину і кари” легко дихалося.

Експериментування і гра в психодраматичному просторі дозволили акторам Львівського молодіжного зробити в “Апокрифах” те, на що не всім

вистачає мужності у реальному житті. Вони відімкнули таємний сховок підсвідомості і спробували розібратись у причаєних мріях, страхах, печалях, стереотипах і рутинних поглядах.

За висловом святого Августина, “якщо Бога можна зрозуміти, то це не Бог”. У попередніх виставах було саме таке тлумачення Бога, як віддаленого і недосяжного абсолюту, Бога-ідеї, Бога-теорії. Натомість “Апокрифи” відкривають широкі горизонти підсвідомості, інший рівень сприйняття стосунків з Богом, а водночас і з людьми, як стосунків глибоко сокровенних, особистих, які бувають між батьком і дитиною, братом і сестрою, чоловіком і дружиною. Тому так прониз-

**А.Водичев у виставі “Йоганна, жінка Хусова” (“Апокрифи”).
Режисер В.Кучинський.**

ливо звучать монологи Юди у виконанні Андрія Водичева та Олега Цьони: "Нічого у світі я не мав, крім Нього... А, може, я таки Його любив?" Вони звернені не у безвість, а безпосередньо до супутника у подорожах, до Вчителя.

Цікава річ, у першій виставі подорожній (Тетяна Каспрук, Мар'яна Подоляк, Оксана Цимбал) - відсторонений спостерігач чужих проблем. Щодо Юди, то він виходить на передній план як позитивний герой, як грішник, що має надію спастися через Боже милосердя. Щось схоже відбувається з "Йоганною, жінкою Хусовою". У першій постановці Йоганна - епічна героїня, а в "Апокрифах" - непослідовна учениця Христа, слабка у випробуваннях. Здавалося б, те середовище, яке протистоїть Йоганні, - її чоловік Хуса (О.Цьона), Публій (А.Водичев), Марція (Т.Каспрук), Сабіна (О.Цимбал) - повинне, за аналогією, бути виправданим. Однак, цього не відбувається і ситуація стає парадоксальною.

Цей миттєвий епізод вистави виявляє гострий конфлікт нашого часу, у який занурилися і учасники вистави. По-перше, апологети християнства самі не є зразковими. По-друге, глибше значення символів і принципів християнства сьогодні малозрозуміле і малодоступне. Для багатьох ці символи є тільки догмами змертвілих ритуалів. Разом з тим, сьогодні, як ніколи, відчувається духовна спрага, підсилена відчуттям порожнечі, черствості, вульгарності, цинізму, - це спонукає до відчайдушних пошуків бодай якоїсь точки опори. Один із таких шляхів до істини сучасні митці вбачають у власному суб'єктивному тлумаченні християнства. Мовляв, кожен має свою дорогу до Бога.

У "Забавах для Фауста" правда полягала у покаянні Свидригайлова: звільнившись від тягарів минулого, він досягає примирення із самим собою. Драматургійний матеріал Лесі Українки вимагає іншого духовного досвіду і світоглядного підходу до життя людини - любові, що "покриває всі гріхи". Саме любов дає Юді можливість простити собі самому, а Йоганні черпати сили, щоб жити в агресивному світі.

Канонічний євангельський Юда - самогубець, у Лесі Українки - злочинець, що сподівається бути виправданим, у Андрія Водичева - захоплений романтик, у Олега Цьони - іронічний страдник. Традиційний образ Йоганни - навернена жінка, яка, повернувшись додому після смерті Христа,

стає апостолом для власного чоловіка та його вельможних приятелів, у Лесі Українки - праведниця, тиха мучениця, у Мар'яни Подоляк - тиха бунтарка і тиха мучениця.

"Апокрифи" дають можливість зрозуміти, що одним із найміцніших коренів будь-якого зла є неусвідомлення своїх вчинків і слів.

Особливого значення у виставі мають сценографія і костюми Володимира Кауфмана, Наталки Шимін та відомого художника-модельєра Володимира Фурика. У "Полі Крові" вдало використано наждачний папір, встелений доріжками. Влучнішої характеристики для Юди годі шукати, бо як загальмовується і стирається на наждаку якась річ, так і Юда загальмовується у почуттях вини, страху і зневіри.

Після поцілунку зради зверху сиплеться сухе листя, наче символ змертвілих слів, думок, вчинків Юди. Доки любов вливала в них соки, доти вони були живими, та тільки-но Юда зрадив любов, все в ньому затерпло, він перестав розуміти Вчителя. І так, як шумить злива з тисяч листків, так і Юда розпорошився на тисячі протиріч і в нестямі, засліпленні, невідомості, чужинцем обробляє кам'янисте, безплідне поле своєї душі, яка спустошена зрадою.

Художнє оформлення "Йоганни, жінки Хусової", - це кольорові шовкові стрічки, які з'єднують розрізнені дзеркала, так само, як любов збирає воєдино розпорошену людину і дає змогу побачити повну картину світу. Барвисті квіти, парча, чудернацькі костюми передають настрій нового стану Йоганни - стану божественної любові, радісного святкування відчуття життя.

...Прокидаючись від зимового сну, земля омивається талими водами і зеленіє травами. Тож і людині найперше випадає розтопити лід у своєму серці, омити його водою покаяння, щоб засяяло любов'ю, потім, розправивши плечі, заспівати: "Ми будемо радіти й веселитися Тобою, /Ми будемо Твою любов понад вино хвалити..." (Пісня пісень 1,4).

О.Цьона і О.Цимбал у виставі "Йоганна, жінка Хусова" ("Апокрифи").

